

Ana GHILAȘ

TEATRUL PENTRU COPII ȘI PUBLICUL TÂNĂR: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE DE CERCETARE

CZU: 792.09(478)

<https://doi.org/10.52603/arta.2025.34-2.05>

Rezumat

Teatrul pentru copii și publicul tânăr: realități și perspective de cercetare

Articolul propune o retrospectivă a activității teatrului pentru copii și tineri în spațiul cultural din Republica Moldova. Din perspectiva diacronică sunt evidențiate momentele apariției teatrului pentru copii, repertoriul, cu trimiteri la surse bibliografice, la autori care au investigat evoluția filmului de animație pentru copii și a teatrului pentru copii, începând cu anii 50 ai secolului XX. Informațiile din aceste surse și din realitatea actuală demonstrează necesitatea unor cercetări științifice mai ample ale spectacolelor pentru copii din perspectiva estetică, teatrală și psihopedagogică; se propune investigarea repertoriului și a programelor artistice, estetice ale diverselor forme de teatru pentru copii și publicul tânăr, care activează în prezent. O perspectivă de dezvoltare a acestei forme educative și de comunicare estetică este festivalul de teatru pentru copii.

Cuvinte-cheie: spectacol pentru copii, publicul tânăr, investigare științifică

Abstract

Theatre for children and young audiences: realities and research perspectives

The article proposes a retrospective of the activity of children's and youth theater in the cultural space of the Republic of Moldova. From a diachronic perspective, the moments of the emergence of children's theater, the repertoire, with references to bibliographical sources, to authors who investigated the evolution of children's animation film and children's theater, starting with the 50s of the 20th century, are highlighted. The information from these sources and current reality demonstrates the need for more extensive scientific research into children's shows from an aesthetic, theatrical and psychopedagogical perspective; It is proposed to investigate the repertoire and artistic and aesthetic programs of various forms of theater for children and young audiences, which are currently active. A perspective for the development of this educational form and aesthetic communication is the children's theater festival

Keywords: children's show, young audience, scientific investigation

Evoluția teatrului pentru copii, mai nou azi – și teatrul pentru publicul tânăr este un aspect important și un imperativ al cercetării actuale a spectacologiei din Republica Moldova. Fiind cunoscut Teatrul Republican de Păpuși „Licurici”, al cărui regizor și director artistic a fost mulți ani (din 1972) maestrul Titus-Bogdan Jucov, rămânând un exemplu în acest sens, alte teatre de asemenea tip lipseau în spațiul nostru cultural. Activitatea acestui teatru și analiza spectacolelor au fost realizate de critici și cronicari teatrali, unii cunoscuți și în scrierea recenziilor la spectacolele din teatrele dramatice. Mă refer la Gheorghe Cincilei, care a semnat volumul omagial „O poveste a poveștilor. Teatrul Republican de Păpuși „Licurici” la 50 de ani” (1995), la articolele lui Ioan Mănescu, Pavel Pelin, Valentina Tăzlăuanu ș.a.

Este important să nu uităm de temerarii luceferiști, primii noștri soli ai teatrului românesc pentru publicul tânăr, ai domnului de la Iași, când, la 1960, s-au întors de la studii din Moscova pentru a crea Teatrul pentru Copii și Tineret „Luceafărul”. Astăzi teatrul din Iași tot astfel se numește, cel din Chișinău, din anul 1991, este numit Teatrul Republican „Luceafărul”. Colectivului de artiști de aici le-a fost și ușor, și greu să se mențină în anii 1960-1970 în albia naționalului, în sensul vorbirii unei limbi literare românești și al valorificării operelor naționale pe scena teatrului. A fost ușor pentru că li s-a permis decșhiderea unui teatru pentru tineret, este adevărat, cu anumite indicații privind repertoriul, dar le-a fost greu să pună în scenă texte dramatice ce apăreau în Moldova în acea perioadă, din considerente ideologice.

[A se vedea mai detaliat amintirile, mărturiile regizorului Ion Ungureanu [5; 6] sau ale altor actori și regizori de la acest teatru, care au jucat și în spectacole pentru copii].

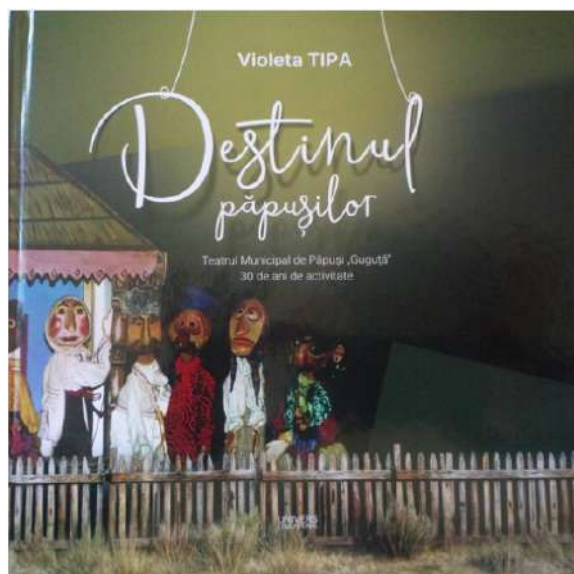
Au păstrat și au continuat promovarea specificului și scopului teatrului pentru copii emisiunile de la Radio Moldova și uneori cele de la televiziune, dar și filmele de animație, care au apărut spre sfârșitul anilor 60. În monografia sa „Magia filmului de animație” (2020), cercetătoarea Violeta Tipa relevă faptul că afirmarea animației naționale, în special cea pentru copii, a avut drept suport estetic și moral, educativ „bogatul fond folcloric, nemuritoarele basme populare și poveștile lui Ion Creangă” [3, p. 15], urmând apariția literaturii pentru copii și, respectiv, dezvoltarea graficii de carte pentru copii.

În teatru, operele pentru copii ale scriitorilor Spiridon Vangheli, Ion Druță, Aureliu Busuioc ș.a., de rând cu texte din clasică internațională – Hans Christian Andersen, Antoine de Saint-Exupéry și alți autori – au fost printre cele care au constituit drept punct de pornire pentru spectacole la teatrul de păpuși, dar și pentru animație. În această ordine de idei, cercetătorii au avut posibilitatea de a demonstra specificul viziunilor artistice ale scriitorilor, regizorilor, scenografilor, pictorilor în analiza interdisciplinară și transdisciplinară a filmelor de animație pentru copii, așa cum a demonstrat aceeași autoare, Violeta Tipa, în una dintre primele cărți la această temă „Isprăvile lui Guguță în viziune cinematografică” (2014) și ulterior în monografia ce vizează istoria animației în Republica Moldova, menționată *supra*. În capitolele monografiei, care are ca subtitlu mențiunea „Etapă, tehnici, personalități ale animației moldovenești”, autoarea urmărește diacronia acestui gen de artă, respectiv evoluția formelor, tehnicilor, schimbările de viziune asupra posibilităților de transfigurare artistică a realității în acest tip de discurs. Un rol anume îl au analizele detaliate și crearea unor portrete/schițe de portrete ale individualităților creatoare care și-au adus contribuția la educarea estetică, morală a spectatorilor.

Din cercetările realizate până în prezent privind teatrul sau filmul de animație pentru copii se evidențiază numele scriitorului Spiridon Vangheli, distins cu Diploma de Onoare „Hans Christian Andersen” a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY) pentru cea mai bună carte pentru copii. Autorul este cunoscut publicului larg încă din anii 1980, din filmele de

animație și din spectacolele radiofonice sau de la teatrele de păpuși, în special la cel care îi poartă numele personajului creat de el – Teatrul Municipal de Păpuși „Guguță”, fondat în anul 1992. Din investigațiile realizate de cercetătoarea Violeta Tipa se creează un tablou al educației prin arta filmului și arta teatrului a spectatorului-copil, prin intermediul celui care era numit „Tatăl lui Guguță” – scriitorul Spiridon Vangheli.

Monografia autoarei V. Tipa despre acest teatru este intitulată „Destinul păpușilor. Teatrul Municipal de Păpuși „Guguță”. 30 de ani de activitate”, în care este prezentat istoricul apariției și activitatea acestui centru cultural teatral pentru copii. În prefața cărții, actorul și regizorul Teatrului pentru Copii și Tineret „Lucefărul” din Iași – Toma Hoge – prezintă lucrarea ca pe o „carte-document”, ce cuprinde traseul apariției studio-ului „Guguță” la 27 septembrie 1989 și istoria teatrului, cât și evoluția artei scenice, a mânăuirii păpușilor. Spectacolele sunt analizate de autoare la diferite niveluri, în care se evidențiază viziunile regizorului, rolul costumelor, arta actorului, a scenografiei, rolul muzicii în realizarea acțiunii scenice. Într-un cuvânt, monografia constituie o investigație ce include toate aspectele teatralității unui spectacol de păpuși, exemplu de urmat pentru alți cercetători.

Coperta cărții „Destinul păpușilor. Teatrul Municipal de Păpuși „Guguță”. 30 de ani de activitate” de V. Tipa

Un rol important îl are capitolul în care sunt prezentate și analizate edițiile Festivalului „Sub căciula lui Guguță”, precum și turneele teatrului

în republică și peste hotare, echipa participând și la Bienala Internațională a Teatrelor de Marionete din Belfort, Franța (octombrie-decembrie 1998), sub egida reputatului regizor, actor și director al Teatrului Victor Ștefaniuc.

La finalul studiului citim: „La cele trei decenii de activitate, Teatrul Municipal de Păpuși „Guguță” a reușit să materializeze visul fondatorului său – Victor Ștefaniuc – de a deveni „un teatru național pentru copiii noștri”, care specific a fost demonstrat „atât prin formă (scenografie, costum, muzică), cât și prin conținut, montând peste 40 de spectacole în baza dramaturgiei naționale contemporane, inclusiv 30 din dramaturgia clasică națională și universală” [2, p. 236].

Activitatea de cercetare a acestui domeniu amplu și interesant continuă în alte proiecte ale autoarei V. Tîpa, care perseverează în dexteritatea de analiză și sinteză a informației la temă, așa cum Anexele prezentate în monografiile pe care le-a scris invită spre alte aspecte de investigare a teatrului pentru copii și publicul tânăr.

Așadar, ce prezintă la ora actuală teatrul pentru copii din Republica Moldova? Există teatrele pentru copii și tineri, de stat și particulare, care contribuie la dezvoltarea morală, culturală, la educația micului și a tânărului spectator, pregătindu-l ca receptor avizat al artei spectacolului. Este vorba de Teatrul Republican de Păpuși „Licurici”, de Teatrul Municipal pentru Copii „Guguță”, de Teatrul Independent pentru Copii și Tineret „Clounella”(sau se numește și Teatrul de Artă), dar și Teatrul Republican Dramatic Rus „A. P. Cehov” din Chișinău, Teatrul Dramatic pentru Tineret „De pe strada Trandafirilor – Iuri

Harmelin”, Chișinău, care de asemenea prezintă în mod regulat spectacole pentru micul sau/și pentru tânărul spectator, nu doar la sărbătorile de Crăciun sau de Anul Nou, ci au în repertoriu permanent spectacole după opere clasice.

Se constată totuși că mai puțin sunt abordate, analizate spectacolele pentru copii realizate la teatrele dramatice sau la teatrele pentru copii instituționalizate; nu se acordă atenție activității teatrelor libere, particulare, neinstituționalizate în vreo organizație de stat. Aceasta rămâne a fi o problemă mai amplă de investigație, care se impune în mod imperios, ca, de altfel, și Festivalurile teatrelor pentru copii și publicul tânăr.

Referințe bibliografice:

1. Cincilei G. O poveste a poveștilor. Teatrul Republican de Păpuși – 50 ani. Chișinău: Editura Uniunii Scriitorilor, 1995.
2. Tîpa V. Destinul păpușilor. Teatrul Municipal de Păpuși „Guguță”. 30 de ani de activitate. Chișinău: Univers Enciclopedic, 2024.
3. Tîpa V. Isprăvile lui Guguță în viziune cinematografică. Chișinău: Epigraf, 2014.
4. Tîpa V. Magia filmului de animație. Etape, tehnici, personalități ale animației moldovenești. Chișinău: Epigraf, 2020.
5. Ungureanu I. Amintiri din viața teatrală. În dialog cu un teatrolog. Chișinău: S. n., 2019.
6. Ungureanu I. Teatrul vieții mele....., în trei acte și fără antracte. În 2 volume. Vol. 1. Chișinău: Editura Cartea Moldovei, 2012.

Ana Ghilaș

ORCID: 0000-0002-5440-660X